

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Szelke László

Titkok, legendák, sorsok

A Gresham-palota története és angolszász kapcsolatai

Témavezető: M. Kiss Sándor

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
Gazdaság-, Régió- és Politikátörténeti Műhely

Piliscsaba, 2012

I. A kutatási feladat rövid összefoglalása

A századfordulón a Lánchíd pesti hídfőjével szemben a klasszicista Nákó-palota elbontása után szecessziós stílusban, az angol Gresham Életbiztosító Társaság által építtetett Gresham-palota történetéről mindeközéig nem készült összefoglaló munka.

A feladat tehát adott volt: az első tervszerűen épített városrész, a Lipótváros kialakulásától illetve kialakításától kezdve minden anyagot, adatot és információt összegyűjteni a levéltárakból és a könyvtárakból, mely kapcsolatban van illetve kapcsolatba hozható a Gresham-palotával.

A Gresham-palota épületének, mint kora legmodernebb bérházának a története, tehát az építészettörténeti szempontú feldolgozás mellett a kutatás szándéka szerint kiemelt figyelmet kíván fordítani a Gresham-palota komplex művelődéstörténeti: várostörténeti, társadalomtörténeti, politikátörténeti, gazdaságtörténeti, színháztörténeti (kabarétörténeti) és diplomáciatörténeti szempontú vizsgálatára is.

A kutatás számára a vezérfonal azonban a Gresham-palota lakói, bérlői, és az épületben található intézmények- politikai kluboknak, társadalmi szervezeteknek, szerkesztőségeknek, kávéháznak, kabarének és filmlabornak- magyar szellemtörténetben betöltött szerepének a vizsgálata, különös tekintettel a két háború közötti angolszász kapcsolatok, és ezen belül is a náciellenes magyar szellemi ellenállás és a második háború idején lezajló angolszász- magyar különbéke előkészítő tárgyalások és a Gresham-palota kapcsolatának a feltérképezése.

II. A kutatás forrásai és módszertana

A komplex művelődéstörténeti szemlélet megköveteli, hogy a már említett építészettörténeti, várostörténeti, társadalomtörténeti, politikatörténeti, gazdaságtörténeti, színháztörténeti (kabaretörténeti), diplomáciatörténeti, szellemi-történeti tudományterületeknek Gresham- palotához kapcsolódó vagy kapcsolható összes fellelhető forrásának a megismerésével, feldolgozásával és bemutatásával, az alap kutatások által megkövetelt alaposággal és igényességgel közelítsünk a témához. A politikatörténeti és diplomáciatörténeti forrásokkal,- a levéltári anyagokkal, az országgyűlési napló jegyzőkönyveivel és a mindig szubjektív emlékirat-irodalommal kapcsolatban hangsúlyoznunk kell, és külön ki kell emelnünk az elemzés és az értékelés nehéz feladatát sem megkerülő összehasonlító, kritikai módszer következetes alkalmazását.

A Lipótváros létrejöttével kapcsolatban többek között Pásztor Mihály, valamint Gyáni Gábor várostörténeti munkáit, a Gresham- palota tervezésével és építésével kapcsolatban a Budapest Fővárosi Levéltár és a városi archívum részeként, de külön gyűjteményként kezelt Budapest Székesfőváros Tervtárának az engedélyezési eljárás folyamán keletkezett, és az átépítésekkel értelemszerűen újra és újra módosult, 24515. helyrajzi szám alatt összegyűjtött dokumentációja mellett a korabeli és későbbi korokban az építészeti és művészettörténeti szakajtóban valamint a napisajtóban megjelent közleményeket és cikkeket is felhasználtam. A városrész, a telek illetve az épület történetének alaposabb megismerését nagyban megkönnyítette a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fotótárának, a Budapest Történeti Múzeum Kiscelli Múzeumának, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének egymást jól kiegészítő, páratlanul gazdag fotóanyaga is.

A Gresham- palotában található Pódium Kabaré történetének feldolgozása során az értelemszerűen szükséges és vázlatos, valamint nemegyszer téves adatokat tartalmazó, és azokat az új és újabb kiadásokban is megismétlő színháztörténeti lexikonok és kézikönyvek mellett a két háború közötti színházi szakajtó, a korabeli színes magazinok és divatlapok, valamint a korszak napi politikai és bulvársajtójának áttekintése mellett Alpár Ágnes és Bános Tibor munkáit forgattuk nagy haszonnal. Fontos forrás a Pódium Kabaré két legnagyobb sztárjának önéletrajzi elemekben is bővelkedő könyve, egyrészt Nagy Endrének A kabaré születése címmel több kiadásban is megjelent kötete, másrészt Békeffy Lászlónak már az emigráció éveiben, A száműzött Pódium címen kiadott munkája. Mindezek mellett nélkülözhetetlen forrás az Országos Széchényi Könyvtár színháztörténeti gyűjteményében fellelhető kéziratos vagy gépelt Nagy Endre és Békeffy László konferanszok, kabarettréfák eredeti példányai. A kutatónak külön csemegét jelent a Színháztörténeti Intézet és Múzeum gyűjteményében található kabarejelenetek szerző által javított, valamint sűgőpéldányainak a lapozgatása, továbbá a portrékat és színházi előadások jeleneteit is megörökítő fotógyűjtemény áttekintése is.

A Gresham- palotában tulajdonosként vagy bérlőként lakó polgárokról a legtöbbet a Budapest Fővárosi Levéltárban található 1941. évi népszámlálás Ferenc József téri, mérleg utcai és Zrínyi utcai újság méretű adatlappal árulnak el, melyek a lakás, a foglalkozás és a jövedelem mellett a nemzetiségre és a vallásra külön sorban rákérdeznek. Ezen adatsorok gazdag információit aprólékos munkával a Budapesti Cím- és Lakjegyzék szükséges adataival egészíthetjük ki. Haszonnal forgattuk továbbá Gyáni Gábor és Hanák Péter társadalomtörténettel és várostörténettel is foglalkozó köteteit.

A Gresham Életbiztosító Társaság tevékenységére, üzletpolitikájára és működésére vonatkozóan a Budapest Fővárosi Levéltár cégbírói anyaga mellett a korabeli hivatalos cégjegyzékként funkcionáló Magyar Compass évről-évre megjelenő kötetének adatai az irányadóak.

A második háború és a két háború közötti korszak általános politikatörténeti és külpolitikai eseményeinek a megrajzolásában a több kötetben kiadott magyar diplomáciai források valamint a nemzetközi szerződések anyaga mellett elsősorban Juhász Gyula többször átdolgozott és több kiadásban is megjelent kötetekre támaszkodtunk.

A számunkra legérdekesebb második háborús időszak politikátörténetének megismeréséhez Czettler Antal és Joó András könyveit forgattam haszonnal. A revíziós gondolat és a revíziós mozgalom hivatalos történetének megismeréséhez megkerülhetetlen volt számomra Zeidler Miklós munkássága. A korszak vezető liberális politikusa, Rassay Károly portréjának megrajzolása során L. Nagy Zsuzsa kisonográfiaja volt segítségemre.

Igyekeztem feldolgozni a korszak ismert és hozzáférhető emlékirat-irodalmát a teljesség igénye nélkül Andorka Rudolftól és Auer Páltól kezdve Bakách- Bessenyei Györgyön, Barcza Györgyön, Gellért Andoron, Kállay Miklóson és Szegedy- Maszák Aladáron át Ullein- Reviczky Antalig és Varannai Aurélig-, mely természetes és törvényszerű szubjektivitása ellenére nélkülözhetetlen forrása és nyersanyaga a második háborúval foglalkozó tudományos igényű dolgozatoknak. Az emlékiratok nemegyszer mellékletként korábban nem ismert külügyminiszteri vagy miniszterelnökségi anyagokat is teljes terjedelmükben közölnek. Keletkezésének körülményei ellenére is nagy haszonnal forgattak Ujszászy Istvánnak a VKF 2 majd az Államvédelmi Központ vezetőjének, Pálóczy- Horváth Györgynek az ismert baloldali újságírónak a partizánmozgalmat támogató angol SOE és a szovjetek által is beszerzett ügynökének, vagy a háborús propaganda zászlóshajójának számítót BBC munkatársaként dolgozó írónak, Ignotus Pálnak az ÁVH fogságában készített feljegyzéseit.

A diplomáciatörténethez, és különösen a korszak titkos diplomáciatörténetéhez jól használható forrás Szentiványi Domokos kiadatlan emlékirata vagy Macartney professzor kétkötetes monográfiája, mely több esetben a magyar levéltári anyagban nem található, vagy mindmáig lappangó dokumentumokra hivatkozik, és a kutató nagy örömeire hosszasan idézi is azokat. Jelen dolgozatban háborús szerepük okán tárgyalt, de 1945 utáni tevékenységüket részleteiben és összefüggéseiben nem vizsgáló személyek háború utáni történeteinek megismeréséhez Tabajdi Gábor, Ungváry Krisztián, Rainer M. János valamint Okváth Imre, Ötvös István, Szakály Sándor tanulmányait, és az általuk szerkesztett köteteket is felhasználtam.

A két háború közötti náciellenes magyar szellemi ellenállás megrajzolásához Pintér István, valamint elsősorban M. Kiss Sándor kötetei, tanulmányai és közleményei voltak számomra meghatározóak. M. Kiss Sándor munkássága a náciellenes magyar szellemi ellenállás megismeréséhez mindinkább nélkülözhetetlenné, a közelmúltban megjelent köteteknek köszönhetően pedig immár megkerülhetetlenné vált.

Legfontosabb forrásainknak azonban ebben az esetben is a levéltári források bizonyultak. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának, a Hadtörténelmi Levéltárnak, a Magyar Országos Levéltárnak és a Politikátörténeti Intézet Levéltárának nemegyszer a történész szakma számára sem közismert- vagy legalábbis mindezidáig nem publikált- anyagainak és aktáinak a feldolgozása adja a titkos diplomácia és a titkos háborús különbsége tárgyalások ismertetésének a gerincét.

III. A kutatási eredmények rövid összefoglalása

A közeljövőben könyv formájában is megjelentetni tervezett, a Charles Fenyvesi, Francis Shelton és különösen Kondor Vilmos könyvei kapcsán a szélesebb közönség számára is érdekes témában, egy több mint egy évtizedes kutatás eredményeképpen körvonalazódni látszik a náciellenes ellenzéki pártok vezető személyiségei, a náciellenes ellenzéki sajtó befolyásos tagjai, a revíziós, háborúellenes, és titkos társadalmi szervezetek, a lengyelek és zsidók menekítését koordináló segélyszervezetek, a külügyminisztérium vezető tisztségviselői, a semleges országok fővárosaiban, így a Lisszabonban, Stockholmban, Bernben vagy Isztambulban működő követségek tagjai, a Teleki- féle miniszterelnökségen belül működő nemzetpolitikai szolgálat és tájékoztató osztály munkatársai alkotta hálózat.

Kutatásaink eredményeképpen nem egyetlen hálózat munkáját, hanem a magyar társadalom legkülönbözőbb csoportjainak szövetségét, tehát egymásba fonódó hálózatok együttműködését feltételezhetjük.

E nem hibátlanul, de mégis eredményesen működő hálózatok az Anchlussból Magyarország német megszállásáig (nemegyszer a Szálasi- puccsig, sőt a háborút követő szovjet megszállásig) képesek voltak enyhíteni és eltéríteni az egyre fenyegetőbb, nyomasztóbb és direktebb német nyomást, a magyar érdekekre, a magyar állampolgárokra legveszélyesebb társadalompolitikai vagy gazdasági intézkedések bevezetését.

E hálózatok segítségével a magyar kormányzat a nehéz háborús esztendő dacára ellenőrzése és irányítása alatt tudta tartani a magyar munkásságot és parasztságot képviselő megtúrt szociáldemokrata és kisgazda ellenzéket, valamint határozottan tudott fellépni az okkal és joggal veszélyesnek tartott kommunista, nyilas, és a szeparatizmus gondolatával birodalmi német ötlettől vezérelve eljátszó volksbund- mozgalommal szemben.

E hálózatok segítségével még az egyértelmű és visszafordíthatatlan német háborús kudarckok előtt megindult az angolszász szövetségesek, majd a német megszállást közvetlenül megelőző időszakban a szovjetek irányában a kapcsolatok felvétele, és egy esetleges különbéke reményében megkezdődött és folyamatossá vált az információcsere.

E hálózatok segítségével formálisan és töredékesen ugyan, de jó ideig, a térségben egyedülálló módon, sikerült fenntartani a független magyar államiság fontos intézményeit és fórumait, valamint a minden irányból hozzánk érkező menekülteknek kenyeret, szállást és reményt adni.

E hálózatok tagjai voltak a korábban árucikkkel, a háborús konjunktúra hatására, a nagyobb profit reményében azonban a háborús esztendőkből információ- és emberkereskedelemmel foglalatoskodó csempészek, valutaüzérek és kémek, vagy kettős- és hármasszínészek is szép számmal, például a magyaroknak, az amerikaiaknak és a németeknek is dolgozó György András (a „Groszbandi”) ugyanúgy, mint naiv és bátor civilek, színésznők, táncosnők, hercegnők, kereskedelmi utazók, tudósok és hajóskapitányok, továbbá a németeket és az amerikaiakat is az orruknál fogva vezető szenális és vakmerő katonatisztek, mint Hatz Ottó, vagy a második diplomáciai vonal operatív irányításában kulcsszerepet játszó Fall Endre és Szentiványi Domokos.

E hálózatokat többször is felhasználta Kállay Miklós miniszterelnök- külügyminiszter vagy Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, és a létezéséről természetesen tudomással bírt Horthy Miklós kormányzó is.

És e hálózatok felszámolása eminens érdeke lesz majd a berendezkedő szovjet hatalomnak.

Hiába volt minden, hiszen Török Bálint találó szavaival az országot először a farkas, majd a medve ette meg. De mégsem volt hiába minden. Alkotmányos vagy totális diktatúrát a magyarságra hosszútávon egyetlen dinasztia vagy nagyhatalom sem tudott ráerőszakolni, sem korábban, sem a huszadik században. A Gresham- palotát mindezek ismeretében a két háború közötti időszakban a budapesti liberális értelmiség kedvelt találkozó- és szórakozóhelyeként, továbbá a náciellenes magyar szellemi ellenállás és a titkos diplomácia kiemelkedően fontos központjaként azonosíthatjuk és írhatjuk le.

IV. Publikációk

Könyv

Mányai Csaba - Szelke László: A Gresham világa. Budapest 2003.

Recenzió a kötetről

Eltűnt terek nyomában. Egy palota körei. *Heti Válasz*, 2003.06.06. 46-47.

Szépirodalmi Figyelő, 2003/4. 95-97.

Népszabadság, 2003.07.16. 15.

Magyar Narancs, 2003.07.10. 38.

Hivatkozás a kötetre

Peterdi Vera: A Gresham-palota lakáscsompái a Magyar Nemzeti Múzeum kerámia gyűjteményében Történeti Muzeológiai Szemle 4. Budapest, 2004. 61-89. 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71.

Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései szerkesztette: Haraszi György Bp., 2007 290.

Tanulmány

Szelke László: "A fekete – sárga Szegfü". Szekfü Gyula és a Rákóczi – mozgalom. *Folia Historica* 2005. 19-46.

Mányai Csaba - Szelke László: A minisztertől a vicéig. Egy lipótvárosi bérpalota „jellemrajza”. In: Tanulmányok fél évezred magyar történelméből. Szerk. Fejérdy Gergely. Piliscsaba 2002. 147-163.

Recenzió a tanulmánykötetről

Fiatál történészek egy kötetben. A Gresham-palota titkai. *Heti Válasz*, 2002.09.20. 55.

Pázmány Campus, 2002. szeptember-október. 8.

Mányai Csaba - Szelke László: Fejezetek a Gresham-palota történetéből. *Századok* 133. 1999. 3. 593-616.

Recenzió a tanulmányról

Népszabadság 1999.11.23. 6.

Esszé

Szelke László: Konzervatív? Katolikus? Realista? Szekfü Gyula ante portas. *Szépirodalmi Figyelő* 2009. 2. 40-49.

Cikk

Szelke László: Felébredt... Ady, Békeffy, Egry, Ferenczy, Medgyessy, Rassay, Térey. *Ufi*, 2004. augusztus. 25.

Szelke László: A Gresham-palota színes hétköznapjai. *Képmás*, 2003. augusztus. 26-27.

Szelke László: Háromszáz éve kezdődött a Rákóczi-szabadságharc. *Képmás*, 2003. március. 31.

Szelke László: „Cum Deo pro patria et libertate”. Háromszáz éve kezdődött a Rákóczi-szabadságharc. *Pázmány Campus*. 2003. március. 24.

Szelke László: Kossuth élete és a Kossuth-év tanulságai. Pázmány Campus, 2003. február. 19.

Szelke László: Élet a Gresham-palotában. Pázmány Campus, 2002. december. 26-27.

Szelke László: Kossuth, Csontos és az ördögös mixer. A Gresham-palota színes hétköznapjai. *Magyar Nemzet*, 2002.11.23. 32.

Szelke László: Rebellis Balatonfüred. A Lipták-ház titkai. *Heti Válasz*, 2002.08.23. 44-45.

Szelke László: Élet a Gresham-palotában. *Magyar Hírlap*, 2002.01.05. 26.

Szelke László: Körön belüli polgárok. Fejezetek a Gresham-palota történetéből. *Heti Válasz*, 2001.12.14. 46-47.

Mányai Csaba – Szelke László: A Gresham-ház. Egy bérpalota évszázados sorsa. *Népszabadság*, 2000.07.18. 28.

Recenzió

Próféta a műteremben. A mában élő tegnapok. Tanulmányok a XX. század történetéhez (Khronosz 2.) Szerk. M. Kiss Sándor és ifj. Bertényi Iván. Piliscsaba 2011. 425-430. Szekfű Gyula és nemzedéke a magyar történetírásban. Budapest, 2007.

Haverok, buli, fanta. A mában élő tegnapok. Tanulmányok a XX. század történetéhez (Khronosz 2.) Szerk. M. Kiss Sándor és ifj. Bertényi Iván. Piliscsaba 2011. 431-435. Hatalom, legitimáció, ideológia. Történeti tanulmányok. Budapest, 2007.

Nemzettudat és vitakultúra. *Nagyítás*, 2010.04.21. Őze Sándor: Nemzettudat és historiográfia. Budapest, 2009.

Szépirodalmi Figyelő 2011/2. 81-83. Csíkszentmihályi Mihály: Tehetséges gyerekek. Flow az iskolában. Budapest, 2010.

Szépirodalmi Figyelő 2011/1. 81-83. Ablonczy Balázs: Trianon-legendák. Budapest, 2010.

Szépirodalmi Figyelő 2010/6. 86-87. Gyáni Gábor: Az elveszített múlt. A tapasztalat mint emlékezet és történelem. Budapest, 2010.

Szépirodalmi Figyelő 2010/5. 87-89. Romsics Gergely: Nép, nemzet, birodalom. Budapest, 2010.

Szépirodalmi Figyelő 2010/5. 91-92. Barabási Albert-László: Villanások. A jövő kiszámítható. Budapest, 2010.

Szépirodalmi Figyelő 2010/4. 94-95. Ujváry Gábor: A harmincharmadik nemzedék. Politika, kultúra és történettudomány a „neobarokk társadalomban”. Budapest, 2010.

Szépirodalmi Figyelő 2010/3. 106-108. Hans Küng: Minden dolgok kezdete. Természettudomány és vallás. Budapest, 2009.

Szépirodalmi Figyelő 2010/2. 88-90. Csiffáry Gabriella: Rejtett arcok. Híres magyarok más oldalról. Budapest, 2009.

Szépirodalmi Figyelő 2010/2. 96-97. Őze Sándor: Nemzettudat és historiográfia. Budapest, 2009.

Szépirodalmi Figyelő 2009/4. 81-83. A magyar jobboldali hagyomány, 1900-1948. Budapest, 2009.

Szépirodalmi Figyelő 2008/6. 91-92. Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszmé és nacionalizmus története. Budapest, 2007.

Szépirodalmi Figyelő 2005/2. 138-140. Száraz Miklós György: Írd fel házad kapujára. Budapest, 2004.

Szépirodalmi Figyelő 2005/1. 125-128. Magyarország felfedezése sorozat: Lábass Endre: Vándorparadicsom. Budapest, 2004; Kun István: A feláldozott Bereg. Budapest, 2004; Szilágyi Gyula: Megbukott az iskola? Budapest, 2004.

Szépirodalmi Figyelő 2004/6. 153-155. Csiffáry Gabriella: Régi magyar fürdővilág. Budapest, 2004.

Szépirodalmi Figyelő 2004/4. 156-158. Görgey Guidó: Két Görgey. Budapest, 2004.

Szépirodalmi Figyelő 2004/3. 121-123. Köpeczy Béla – R. Várkonyi Ágnes: II. Rákóczi Ferenc. Budapest, 2004. és Rákóczi Tükör I-II. Budapest, 2004.

Szépirodalmi Figyelő 2004/2. 120-121. Reklámélet Pest-Budán és Budapesten 1845-1945. Budapest, 2003.

Szépirodalmi Figyelő 2004/1. 115-117. Deák Ágnes – Molnár András: Deák Ferenc. Budapest, 2003.

Szépirodalmi Figyelő 2003/5. 105-107. Siklóssy László: A régi Budapest erkölce. Budapest, 2002.

Szépirodalmi Figyelő 2003/4. 97-98. Hómann Bálint: A történelem útja. Budapest, 2002.

Szépirodalmi Figyelő 2003/3. 107-109. Mályusz Elemér: Magyarország története a felvilágosodás korában. Budapest, 2002.

Szépirodalmi Figyelő 2003/2. 105-106. Szekfű Gyula: Nép, nemzet, állam. Budapest, 2002.

Szépirodalmi Figyelő 2003/1. 82-83. Takáts Sándor: A régi Magyarország jókedve. Budapest, 2002.

Szépirodalmi Figyelő 2002/5. 103-105. Szabad György: Kossuth irányadása. Budapest, 2002.

Szépirodalmi Figyelő 2002/5. 105-106. Kósa Csaba: Kossuth, a hírlapíró. Budapest, 2002. Szépirodalmi Figyelő 2002/4. 79-82. Thassy Jenő önéletrésa négy kötetben. Budapest, 2002.

Félelem nélkül. Heti Válasz 2004.06.03. 57. Rubicon 2004/4.

Mindennél erősebb a szeretet. Heti Válasz 2004.05.13. 57. Székely János: Az Újszövetség teológiája. Budapest, 2003.

Politikus és kora. Heti Válasz 2004.04.01. 56. Rubicon 2004/2.

Homályos Rákóczi-kép. Heti Válasz 2004.03.25. 56. Rubicon 2004/1.

Orwell huszadik százada. Heti Válasz 2004.02.06. 46. Körmeny Zsuzsa: Hódolat George Orwellnek. Budapest, 2003; Nővé Béla: Orwell-olvasó. Budapest, 2003.

Régi budapesti képeslapok. *Heti Válasz* 2003.12.19. 62-63. Jalsovszky Katalin – Tomsics Emőke: Budapest. Az ikerfőváros 1860-1890. Budapest, 2003.

A haza bölcse. *Heti Válasz* 2003.12.12. 46. Rubicon 2003/9-10.

„Szabadság befelé, függetlenség kifelé”. *Heti Válasz* 2003.10.31. 43. Földesi Margit – Szerencsés Károly: A megbélyegzés hatalma. Pfeiffer Zoltán (1900-1981). Budapest, 2003.

A magyar csoda. *Heti Válasz* 2003.10.17. 42-43. Teller Ede: Huszadik századi utazás tudományban és politikában. Budapest, 2002.

Az angol zseni. *Heti Válasz* 2003.09.19. 46. Sebastian Haffner: Churchill. Budapest, 2003.

Per aspera ad astra. *Heti Válasz* 2003.08.22. 44. Balogh János: Túrkevédtől Óceániáig. Budapest, 2003.

Égi válasz. *Heti Válasz* 2003.03.21. 56. Gerald Durrell: Kalandorok az őserdőben. Budapest, 2002; Gerald Durrell: A susogó táj. Budapest, 2002.

Élet a végeken. *Heti Válasz* 2003.03.14. 53. Takáts Sándor: A régi Magyarország jókedve. Budapest, 2002.

Ünnepi hétköznapiak. *Heti Válasz* 2003.01.24. 56. Carlo Carretto: Városban pusztai magányod. Budapest, 2002.

Kossuth, az ember. *Heti Válasz* 2002.12.20. 95. Kosáry Domokos: Kossuth Lajos a reformkorban. Budapest, 2002.

Magyar modell. *Heti Válasz* 2002.12.06. 54. Bácskai Vera: Városok Magyarországon az iparosodás előtt. Budapest, 2002.

Iskolateremtő tudós. *Heti Válasz* 2002.11.08. 54. Hagyomány, közösség, művelődés. Tanulmányok a hatvanéves Kósa László tiszteletére. Budapest, 2002.

Magyarország „szovjetizálása”. *Heti Válasz* 2002.10.04. 53-54. Földesi Margit: A megszállók szabadsága. Budapest, 2002.

A magyarság életrajza. *Heti Válasz* 2002.09.13. 56. Für Lajos: Magyar sors a Kárpát-medencében. Népesedésünk évszázadai 896-2000. Budapest, 2001.

Kossuth mindenkié. *Heti Válasz* 2002.08.16. 54. Szabad György: Kossuth irányadása. Budapest, 2002.

Társadalomelmélet. *Heti Válasz* 2002.06.14. 73. Robert K. Merton: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Budapest, 2002.

A helyes nemzeti önképért. *Heti Válasz* 2002.05.17. 72. Csicsery-Rónai István: Magyarország a második világháborúban. Budapest, 2001.

A bűnös múlt megismerése. *Heti Válasz* 2002.05.10. 69. Sebastian Haffner: Megjegyzések Hitlerhez. Budapest, 2002.

Csehszlovákia megálmodója. *Heti Válasz* 2002.03.22. 69. Borsody István: Beneš. Szombathely, 2001.

A társadalom emlékezete. *Heti Válasz* 2002.03.15. 70-71. Gérard Noiriel: A történetírás válsága. Budapest, 2001.

A Pódiumról a nagyvilágba. *Heti Válasz* 2001.08.03. 71. Bános Tibor: Békeffi és Kellér. Budapest, 2001.

Forgatókönyv

A Gresham. Duna Televízió, 2003.

Szerkesztett kötet

Szekér Nóra: A Magyar Testvéri Közösség története. Budapest, 2010.

Apokaliptika és posztmodernitás. Szerk. Óze Sándor és Szelke László. Piliscsaba, 2009.

Óze Sándor: Virrasztó darvak. Tanulmányok a Dél-Alföld történetéből. Hódmezővásárhely, 2008.

Vers

Máglyarakás; Marhamájkrém. *Magyar Napló*, 2003/6. 31.

Boszorkánykonyha. *Magyar Napló*, 2002/7. 20.

Mesterségem címere; Hiányzol. *Pázmány Campus Litterae*, Piliscsaba, 2000.

Catilina; Kérdés (?). *Kortárs*, 1998/9. 37.

A pesti srácok. *Magyar Napló*, 1997/4. 17.